

опосередковує практично всі види міжнародного поділу праці, а також дає поштовх розвитку підприємствам і тим самим конкурентоспроможності місцевої продукції. Сьогодні існують деякі тенденції світової торгівлі, які сформувалися під впливом глобалізації, науково-технічної революції й науково-технічного прогресу та здійснюють свій вплив на її розвиток.

Перелік використаних джерел:

1. Гаврилюк І. І. *Розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин в Україні. Економіка та суспільство. 2022. № 45. С. 1–8.*
2. Осацька Ю. Є., Зінченко О. М. *Міжнародна торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку. Молодий вчений. 2016. № 12. С. 814–817.*
3. Ярмак О. В., Черняєва А. О. *Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та глобалізації. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2020. № 43. С. 35–38.*

Кравчук Наталія

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ГЕОПОЛІТИЧНА ТА ГЕОЕКОНОМІЧНА ФРАГМЕНТАЦІЯ СВІТУ

Початок третього десятиліття ХХІ століття ознаменувався загостренням глобальних викликів і загроз, які не лише актуалізували одну із найбільш дискусійних тем – проблему формування нового світового порядку, але й спровокували цілий ряд потужних імпульсів, що зумовили геополітичну фрагментацію та геоекономічну конфронтацію у сучасному глобалізованому світі. Переконливим аргументом у цьому контексті стала головна дискусійна тема Давоського економічного форуму 2023 – «Співпраця у фрагментованому світі». Очевидно, що формування контурів майбутнього геоекономічного простору, як і становлення нових геополітичних центрів у «фрагментованому світі», значною мірою визначатимуться умовами невизначеності. На фоні цієї невизначеності зростає «ризик виникнення полікриз, оскільки багато речей відбувається одночасно, а лідери стикаються із епохою глобальних викликів, до яких вони потенційно не готові» [1]. Так, зокрема, світові лідери змушені одночасно вирішувати такі наявні глобальні виклики, як криза вартості життя, інфляція і торговельні війни, соціальні потрясіння, геополітична конфронтація та загроза ядерної війни, до яких останнім часом додалися нові. Серед них – низькі темпи економічного зростання і майбутня світова рецесія, високий рівень державного боргу, зниження інвестицій, деглобалізація, «національний егоїзм» та зростаюча роздробленість глобальної економіки, гальмування розвитку людського потенціалу, швидкий розвиток технологій подвійного призначення, які можуть бути використані з військовою і терористичною метою, зростаючий тиск нас-

лідків зміни клімату та міграційні кризи. Всі ці виклики роблять майбутнє десятиліття безпрецедентним за рівнем турбулентності. Як справедливо зауважив Кеннет Рогофф – професор Гарвардського університету «ми живемо в епоху багатьох потрясінь; можливо, ми перебуваємо в поворотному моменті для світової економіки» [1]. Одним із пейсмейкерів глобальної невизначеності, фрагментації і конфронтації залишається російсько-українська війна. Характер її протікання, тривалість і наслідки матимуть неоднозначний вплив на геополітичний та гео економічний ландшафт майбутнього. Так, зокрема, МВФ вказує на різко негативний ефект пандемії та російської агресії в Україні для світової економіки, включно з розривом глобальних економічних зв'язків. Така фрагментація, на думку експертів, може знизити світовий ВВП на 7%, а за умови обмеження трансферу технологій – і на 12% [2].

В умовах сьогодення можна окреслити декілька ключових трендів, що поглиблюють геополітичну фрагментацію та гео економічну конфронтацію світу.

По-перше, загострення біполярного геополітичного та гео економічного суперництва між США і Китаєм. Якщо в ХХ столітті світове протистояння визначалося США і СРСР, то сучасна Росія (особливо через повномасштабну війну в Україні) відтісняється на периферію світових процесів і втрачає геополітичний та гео економічний вплив, незважаючи на свій військовий потенціал. Натомість новий гео економічний лідер – Китай, у статусі «другої економіки» світу, визначає основні тренди і вектори переформатування гео економічного простору, намагаючись посилити свій геополітичний вплив через потенційне зближення з Росією. При цьому США намагаються зберегти своє глобальне лідерство, спираючись на свою економічну, політичну та військову міць.

По-друге, в умовах воєнної агресії Росії проти України зросла потреба у здійсненні спільної політики безпеки та оборони ЄС, її адаптації до змін сучасного безпекового середовища в Європі. Європейському Союзу, який довгий час виконував роль одного із геополітичних центрів, потрібно дедалі чіткіше усвідомити власну місію і можливості її реалізації, у т.ч. щодо забезпечення європейської безпеки [3]. Держави-члени ЄС прагнуть посилення ролі об'єднання в реагуванні на безпекові виклики на Європейському континенті. З огляду на цей аспект ЄС ухвалив у 2022 році доктринальний документ – «Стратегічний компас ЄС» [4], який, передбачає усунення фрагментації європейського сектору безпеки й оборони. Документ також містить консенсус держав-членів європейського об'єднання щодо оцінок актуальних загроз і шляхів їх попередження та вирішення.

По-третє, не згасає геополітична конфронтація і напруженість в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, де агресивним актором залишається Північна Корея. Військова напруга на Корейському півострові загострилася у 2022 році, через безпрецедентну серію випробувань зброї Пхеньяном, включаючи, у тому числі, запуск однієї із найсучасніших міжконтинентальних балістичних ракет. Також з'явилися агресивні висловлювання Комуністичної партії Китаю щодо Тайваню, і заяви президента Джо Байдена про те, що США відреагують,

якщо Китай вторгнеться на Тайвань. У відповідь на цю напруженість уряд Японії подвоїв оборонні видатки бюджету [5].

По-четверте, геополітичні та гео економічні зміни, спровоковані російською агресією, гео економічна конфронтація між США і Китаєм, «тектонічні» геополітичні зміни в Європі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні, грубе порушення Росією принципів міжнародного права і недовіра колективних систем безпеки стали системними детермінантами вибудовування стратегічних гео економічних партнерств та геополітичних безпекових альянсів у стратегічно важливих регіонах. Зокрема, в лютому 2022 року США оприлюднили свою Індостихоокеанську стратегію [6], в якій основний фокус сконцентрований на побудові регіонального партнерства [7], а також представлено «доктрину протидії Китаю». Принципово важливим при цьому є чітке усвідомлення того, що суперництво між США і Китаєм є боротьбою між різними поглядами на майбутнє глобального світоустрою. Індостихоокеанська стратегія США фактично стала відповіддю Китайсько-російській декларації про «необмеженість» їх співпраці в усіх напрямках і сферах (включно з безпекою, зміною клімату, штучним інтелектом тощо), яка в умовах російської агресії може спровокувати небезпеку для подальшого глобального мирного будівництва.

По-п'яте, в умовах сучасної геополітичної фрагментації світу та агресивних дій Росії великим міжнародним організаціям та альянсам, які протягом десятиліть формували міжнародний порядок денний і структурували світовий порядок, все складніше підтримувати міжнародний мир і безпеку. Тому основу нової архітектури європейської та міжнародної безпеки закладають гнучкі регіональні формати – безпекові альянси, які набувають великого значення і, зокрема:

– Люблінський трикутник, що є яскравим прикладом нового підходу міжнародної політики зі створення регіональних альянсів і зміцнює безпеку України, Польщі та Литви на тлі зростаючих викликів у регіоні Центральної і Східної Європи;

– тристороннє оборонне партнерство AUKUS, що дозволить Австралії, Великобританії та США ділитися технологіями, які охоплюють кібербезпеку, штучний інтелект, підводні системи та можливості завдання ударів великої дальності і, цим самим, посилять їхню здатність протистояти загрозам ХХІ століття, забезпечать мир і стабільність в Індостихоокеанському регіоні в довгостроковій перспективі.

Таким чином, численні геополітичні, економічні й соціальні виклики провокують розкол на глобальному та регіональному рівнях. Щоб усунути корінні причини геополітичної фрагментації та гео економічної конфронтації, необхідно зміцнювати співпрацю між урядами, діловими колами, міжнародними організаціями, створюючи умови для сильного і сталого відновлення та формування нового світового порядку. Щоб фрагментація світу сьогодні не посилювала його фрагментацію в майбутньому.

Перелік використаних джерел:

1. Моїсєєв В. Давос-2023 пройде на тлі ризику полікризи: що турбує найбільше. – <https://thepage.ua/ua/economy/davos-2023-osnovni-pitannya-ta-uchasniki>.
2. Лотоцька Н. Учасники форуму у Давосі говоритимуть про військову допомогу та повоєнне відновлення України. – https://lb.ua/world/2023/01/17/542753_uchasniki_forumu_davosi.html.
3. Carlson B. *The Search for European Strategic Thinking on Russia and China*. – <https://theasanforum.org/the-search-foreuropean-strategic-thinking-on-russia-and-china>.
4. Давимука О. Ухвалення «Стратегічного компасу» Європейського Союзу. – https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/evropeyskiy_kompas.pdf.
5. Кагал М. «Гарячі точки» світу, за якими ми спостерігатимемо у 2023 році. – <https://world.novyny.live/gariachi-tochki-svitu-za-iakimi-mi-sposterigatimemo-u-2023-rotsi-72764.html>.
6. *FACT SHEET: Indo-Pacific Strategy of the United States*. – <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/02/11>.
7. Chem T., etc. *Water Wars: Biden Administration Releases New Indo-Pacific Strategy*. – <https://www.lawfareblog.com/waterwars-biden-administration-releases-new-indo-pacific-strategy>.
8. *Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин*. – Київ: Центр Разумкова, 2022.

Лисенко Едуард

Гальчак Анастасія

Филипенко Катерина

Науковий керівник: доктор економічних наук,

професор Зварич Роман

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Зміна клімату змінила економічні та торговельні перспективи країн і стала серйозною загрозою майбутньому зростанню та процвітанню. Вищі температури, підвищення рівня моря та частіші екстремальні погодні явища призводять до втрати продуктивності, дефіциту виробництва, пошкодження транспортної інфраструктури та перебоїв у постачанні. Без значного скорочення глобальних викидів парникових газів (ПГ) багато країн, імовірно, побачать, що їхні порівняльні переваги зміняться, причому сільське господарство, туризм і деякі виробничі сектори будуть особливо вразливими до впливу клімату.

Торгівля стала мультиплікатором адаптаційних зусиль країн, скорочуючи витрати та посилюючи вплив. Кліматичні потрясіння залишатимуться дорогими та руйнівними, але торгівля може допомогти країнам краще підготуватися та